

Føroyskur rithøvundur í útlegd:

EDVARD JOENSEN

Fyri at kunna skriva eina ordiliga bók, er neyðugt, at høvundurin eisini dugir at lesa eina bók ordiliga, sigur Carl Johan Jensen, rithøvundur.

Hervið vil hann ikki siga, at teir føroyingar, sum skriva og geva út bókur, eru analfabatar. Verri enn so. Men hann meinar við, at tað er alneyðugt at duga at lesa eina bók kritiskt, fyri at tann hátt at læra av teimum, sum aður hava skrivað.

Á sama hátt, sum listamálarin skal læra teknikk, sum da Vinci, Rembrandt og teir hava brúkt. Tá tú hevur lært teg tað, ber kanska til at fara undir at skapa nakað sjálvur.

Áðrenn fólk fara undir at skriva, eiga tey at hava lisið eina rúgvu av bókum. Lisið tær kritiskt við tí fyrri eygað at læra frásøguteknikkin, aðrir hava brúkt undan teimum.

Tað er als ikki nóg gott bara at siga, at tað, eg skrivi, skal koma beinleiðis frá hjartanum. Tað skal eisini kunna brúkast av lesarunum.

»Heilt einfalt,« heldur Carl Johan Jensen, »hava fleiri teirra, sum skriva bókur í Føroyum, ikki lært seg handverkið, áðrenn tey geva út.«

Tá tú smíðar eini hús, verður tað roknað sum vánaligt handverk, um hurðin hongur og skelkir eftir øðrum kjafti, og takið lekur í eyri og seyri.

Somuleiðis er tað vánaligt handverk, tá fólk skriva eina bók uttan at duga at fortelja søguna, tey vilja siga.

Og í Føroyum er tað meira enn einaferð komið fyri, at ein annars góð søga er oyðiløgd av einum høvunda, sum ikki dugdi at skriva, sigur Carl Johan Jensen.

Meg droymdi

Carl Johan Jensen heldur, at stóða føroyinga til bókmentirnar kann lýsast við

Skrivandi føroyingar mugu læra at lesa

»Fólk, sum skriva bókur, mugu fyrst duga at lesa bókur,« sigur Carl Johan Jensen, rithøvundur.

(Mynd: Gundur Mikkelsen)

Føroyskir rithøvundar seta ov lin krøv til sín sjálvs. Í allarflestu førum eru bókurnar rætt og slætt ov vánaligar til at standa altjóða mát. Málið skinklar, uppbyggingin er sum Harraguð veit, og persónslýsingarnar vísa bert hamar, sigur Carl Johan Jensen millum annað um føroyskar bókmentir

eini søgu um ein marrukenda drey, hann fleiri ferðir hevur droymt.

Tað var ein maður, sum kom til mín í drey, greiðir Carl Johan frá. Hann vísti mær á eitt djúpt, svart hol, har tað luktaði illa av sváuli upp íggjøgnum. Og niður gjøgnum holið gingu einar trappur. Á hesum trappum vóru fleiri pallar, har fólk stóðu.

Á ovasta pallinum stóðu

nøkur fólk, sigur Carl Johan. Hetta vóru fólk, sum dámdu væl føroyska mentan.

Tey, sum vaknað vóru við kaldan drey, eftir at øll tey, sum gingu og yrktu beint eftir aldarskiftið, vóru burtur.

Tey hava nústáðni upp-
dagað, at vit ikki meira eru í gamla bóndasamfelagnum, hvørs stíleirnu mentan á reinum máli, teimum dárar so væl.

»Men hon er í grundini ikki meira verd enn ein tjóðveldismaður í føroyskari høgva.«

Hesi fólkini, sum flestu velja borgarligt, kasta teimum, sum vilja mentunarlígar broytingar og framburð, fyri, at tey misbrúka málið og eru kommunistar. Tað er, eftir teirra meting, ræðuligt, at brúka pening til slíkt tvælt.

sjálvur at gera sær eina mynd av nøkrum, sum ikki stóð í lærubókunum, sum onnur høvdu skrivað.

Hesi fólkini siga tað málið, sum skrivað verður í dag, verða so fornt. Men tey ásanna, at vit nýðast at hava eitt sindur av mentan. Tí vilja tey fegin lata pening til mentanina kortini.

Niðastu pallarnir

Á triðja pallinum standa teir vanligu føroyingar. Handverkarar, fiskimenn og heimagangandi húsmøður.

Tey krevja ikki so nógv og lesa ikki so ógvuliga nógv heldur. Onkra hendina bók av og á. Eina um árið kanska. Siðsøgu. Og so dárar teimum væl at hyggja í sjónvarp og lesa framhaldssøgurnar í litaðu, donsku vikublaðunum.

Tá talan er um føroyska mentan, smílast tey yrirberandi og vilja heldur hava Familie Journalen.

Á fjórða pallinum standa tey gudiliga. Tey lesa bara religiøs lesnað. Er talan um annað, venda tey reyv.

»Og longur niður eri eg ongantíð komin,« sigur Carl Johan Jensen. »Eg vakni altíð áðrenn.«

Ummælarnir svikja

At fáa eina bók ummæltá skilagott og erliga í Føroy-

um, er ráðasta hending.

Og ein grundin kann vera, at ummælarnir ikki til fulnar hava skilt sína uppgávu.

Carl Johan Jensen nevnr eina søgu um, tá Regin Dahl í 1937 gav út sítt fyrsta yrkingarsavn.

Christian Matras ummælti savnið. Hann bað henda yrkingar fara heim og lesa 10.000 yrkingar og síðan royna seg aftur.

»Eg haldi, at hann gjørdi tað,« sigur Carl Johan Jensen, »tí Regin Dahl er í dag eitt av okkara størstu skaldum yvirhøvur.«

Tað, sum Christian Matras, Rikard Long og aðrir ummælarnir vildu við sínum ummælum, var ikki bara at rósa ella niðurgera tað, sum kom út. Teir stuðlaðu skaldunum. Júst við at geva teimum ráð, soleiðis sum Christian Matras gjørdi við Regin Dahl.

Men í dag sær út til ummælarnir fullkomuliga hava gloymt hetta.

Tað tykist, sum at ummæli í dag mest eru at líkna við brævaskifti millum hesi, sum geva seg í holt við at ummæla.

Ofta eru hetta fólk, sum hava lisið bókmentir í árávis og sum enn kenna seg ferðast í studentaúthvörvinum, har øll onnur, sum koma, eru av sama slagi.

Tey gloyma at skriva ummæli til vanligu lesaran. Og tey gloyma - ella kanska duga ikki - at skriva ummæli, sum hjálpa skaldinum víðari.

Ov lin krøv

Vit ganga og billa okkum sjálvum inn, at krøvini, vit seta til føroyskar bókmentir, eru tey somu, sum onnur seta sínum. Og at føroyskar bókmentir uttan víðari kunnu metast saman við aðrar, eitt nú í okkara grannalöndum.

»Tað er tann svartar lygn,« sigur Carl Johan Jensen.

Krøvini, sum sett verða til føroyska bókur, eru alt ov lin. Bæði frá teimum, sum skriva, og teimum, sum lesa.

Tað er bara okkurt hendina verk, sum tolir samanbering við útlendskar bókmentir, metir Carl Johan Jensen.

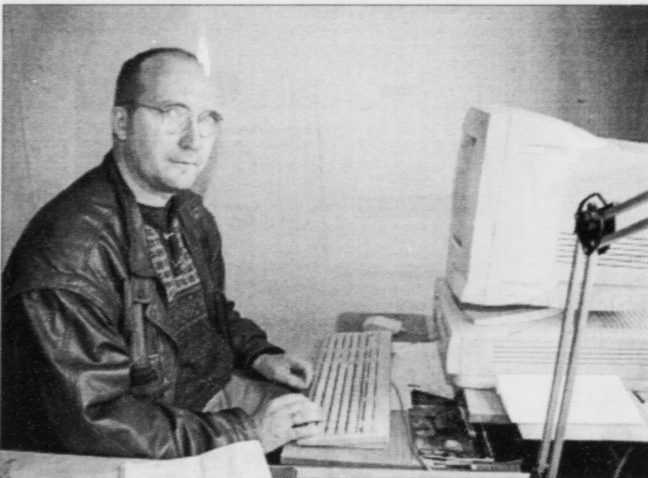
Stórur partur av føroyskum bókmentum stendur ikki mót við tað, útlendsk forløg krevja fyri at geva út.

Og tað er ikki so ógvuliga løgið, heldur Carl Johan Jensen. Vit hava ikki lutfallið í fólkatálinum til, at vit kunnu fáa heimsbókmentir soleiðis á hvørjum degi.

Hyggja vit at, hvussu nógvir, ella rættari fáir, høvundar í teimum stóru löndunum gerast til nakað, er tað kortini undrunarvert, at so frægt kemur burtur úr í Føroyum, sum tað ger.

Men vit mugu ikki ganga og billa okkum inn, at vit vit skulu sleppa undan krøvum kortini.

Onkur heldur enn, at tað ber ikki til at seta krøv til

»Tað er tann svartar lygn, at føroyingar seta somu krøv til tað, teir skriva, sum aðrar tjóðir gera,« heldur Carl Johan Jensen, rithøvundur, uppá. (Mynd: Alvr Haraldsen)